

Azonosító
jel:

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

ÉRETTSÉGI VIZSGA • 2016. október 26.

TÁRSADALOMISMERET

EMELT SZINTŰ ÉRETTSÉGI VIZSGA

2016. október 26. 14:00

Az írásbeli vizsga időtartama: 240 perc

Pótlapok száma	
Tisztázati	
Piszkozati	

EMBERI ERŐFORRÁSOK MINISZTERIUMA

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Fontos tudnivalók

Az írásbeli vizsga két részből áll.

I. rész – mindenki által megoldandó feladatokat tartalmaz a társadalomismeret és jelenismeret témaköréből

II. rész – két feladatsor közül lehet választani:

A) gazdasági ismeretek

B) pszichológia

Kérjük, aláhúzással jelölje, hogy a II. rész két feladatsorából melyiket választja. (Csak az egyik feladatsor megoldásáért kaphat pontot.)

Az írásbeli dolgozat végső pontszámát (maximum 75 pont) az I. rész (maximum 55 pont) és a II. rész (maximum 20 pont) pontszámának összege adja meg.

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

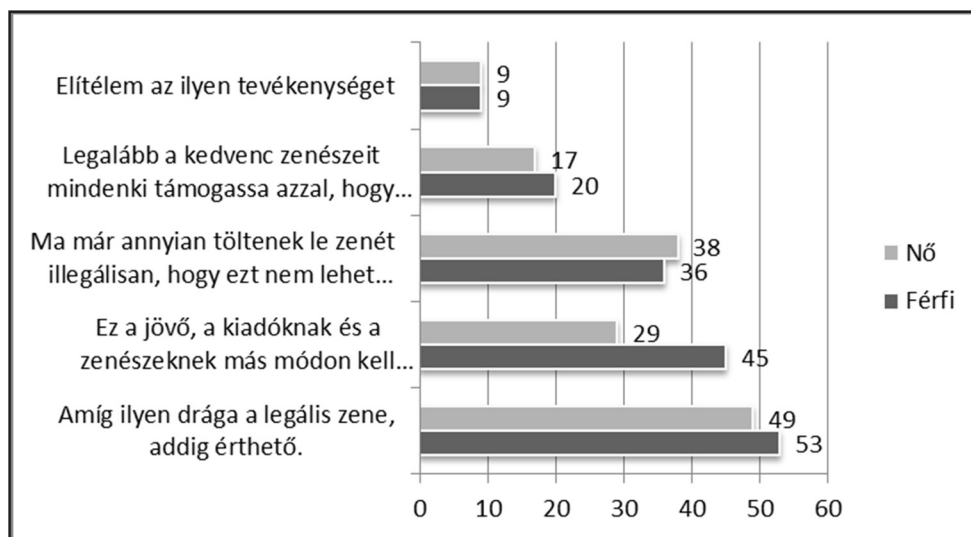
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

2. Elemzés

Az alábbiakban az illegális letöltések problémájáról olvashat. Elemezze a leírtakat 10-15 sorban a kapcsolódó kérdések alapján!

Megjegyzés: A grafikon adatai szemléltetésül szolgálnak, nem feltétlenül kell felhasználni őket, de az elemzésben hivatkozhat rájuk.

Mit gondol az illegális zeneletöltésekről? (%)

Forrás: <http://mindennapi.hu/cikk/életmod/nem-bun-az-illegalis-letoltes-a-magyarok-szerint/2011-05-03/3013> (szerkesztett változat)

Torrentezők, rettegjetek?

Akár tíz évre is börtönbe kerülhetnek azok az elkövetők, akik szerzői jog alá tartozó digitális termékeket (filmeket, zenétet, szoftvereket) tettek hozzáférhetővé az interneten a jogtulajdonosok jóváhagyása nélkül – olvasható a NAV közleményében. Az új Büntető Törvénykönyv (Btk.) tavalyi hatályba lépését követően a Nemzeti Adó- és Vámhivatal is fokozott akcióba lendült, a torrentezés azonban továbbra is nagy népszerűségnek örvend Magyarországon, annak ellenére, hogy nem csupán a feltöltők, de a letöltők sincsenek feltétlenül biztonságban. (...)

Az illegális digitális tartalmak ingyenes hozzáférése és letöltése, a feltöltők és szervergazdák boszorkányüldözése nemcsak Magyarországon, de az egész világon problémát jelent. Az ingyenes film-, zene-, szoftver- vagy e-book-letöltés töretlen népszerűségéért azonban nem csupán a felhasználók esetleges pénzügyi gondjai – sokaknak nem futja a drága, de legális termékekre – a felelősek: nagy hajtóerő a megszokás, hiszen az interneten mindannyian az ingyenesség illúziójában szocializálódtunk, nem is beszélve a fiatalabb, 30 év alatti felhasználókról. (...)

Forrás: <http://nepszava.hu/cikk/1028498-torrentezok-rettegjetek> (szerkesztett változat)

- Miért népszerű a „torrentezés”?
- Milyen károkat okoz ez az alkotóknak, a kultúraforgalmazóknak?
- Milyen megoldási kísérleteket ismer?

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

3. Forráselemzés

Az alábbi szövegek az általános forgalmi adóról szólnak. A szövegekhez kapcsolódó kérdések alapján 10-15 sorban fejtse ki véleményét a témában!

Általános forgalmi adó: olyan többfázisú nettó forgalmi adó, amelyet a termelés és a forgalmazás minden szakaszában meg kell fizetni a hozzáadott érték után, de az adóterhet a termék vagy szolgáltatás végső felhasználója viseli.

Forrás: <http://penzugysziget.hu> (szerkesztett változat)

Az általános forgalmi adóztatás nem csupán európai instrumentum, hanem az egyik legjelentősebb, világszerte alkalmazott adótípus. Az 1960-as években még csupán tíz országban használták, mára azonban több mint 150 országban biztosítja az állam adóbevételeinek jelentős hányadát. Globális értelemben véve az általános forgalmi adó a költségvetési bevételek harmadik legnagyobb forrása, amelyet a társadalombiztosítási járulékok és a személyi jövedelemadók előznek meg. A világméretű gazdasági válság által okozott törekény költségvetési egyensúly az adózásban is több újszerű trendet hívott életre, ezek egyike az európai, sőt világszinten megfigyelhető tendencia a jövedelem típusú adók felől a forgalmi típusú adók felé történő elmozdulás, melynek oka, hogy a forgalmi típusú adók gazdaságilag semlegesek, valamint átlátható és kiszámítható a bevételi struktúrájuk. A fokozódó gazdasági globalizáció és a határon átnyúló kereskedelem – beleértve az e-kereskedelmet is – térnyerése azonban új kihívások elé állítja ezt az 50 éves rendszert.

Forrás: <http://ado.hu/szaklap/ado-lap/2013-16/az-altalanos-forgalmi-adoztatás-nemzetkozi-iranyai-i-resz> (szerkesztett változat)

- Kik és mi után fizetnek áfát?
- Miért kiemelten fontos bevételi forrás ez az adónem az államok költségvetésében?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

7 pont

4. Fogalom megnevezése

Az alábbiakban bírósági eljárások szereplőire vonatkozó meghatározásokat olvashat. Írja a megfelelő cellába, kire vonatkozik a definíció!

Meghatározás	Megnevezés
a) A köztársasági elnök által kinevezett jogász, aki bírósági ügyekben dönt. Nem járhat el részrehajlóan, pártatlannak és függetlennek kell maradnia.	
b) Az a személy, akit a bírósági eljárás folyamán kihallgatnak, mert valószínűsíthető, hogy az ügy eldöntéséhez szükséges érdemi információ birtokában lehet.	
c) Pártatlan, független jogász. Szerepe kulcsfontosságú a büntetőeljárás minden szakaszában, felügyeli a nyomozást, dönt a vádemelésről, képviseli a vádat a bírósági eljárásban.	
d) A polgári per azon szereplője, aki a pert kéri, vagyis aki a pert keresetével megindítja. Váloper esetén az a fél, aki benyújtotta a válókeresetet.	
e) Olyan jogász, aki ügyfelét képviseli jogi eljárásokban, ügyfele érdekeit tartja szem előtt, folyamatosan annak igazáért harcol.	

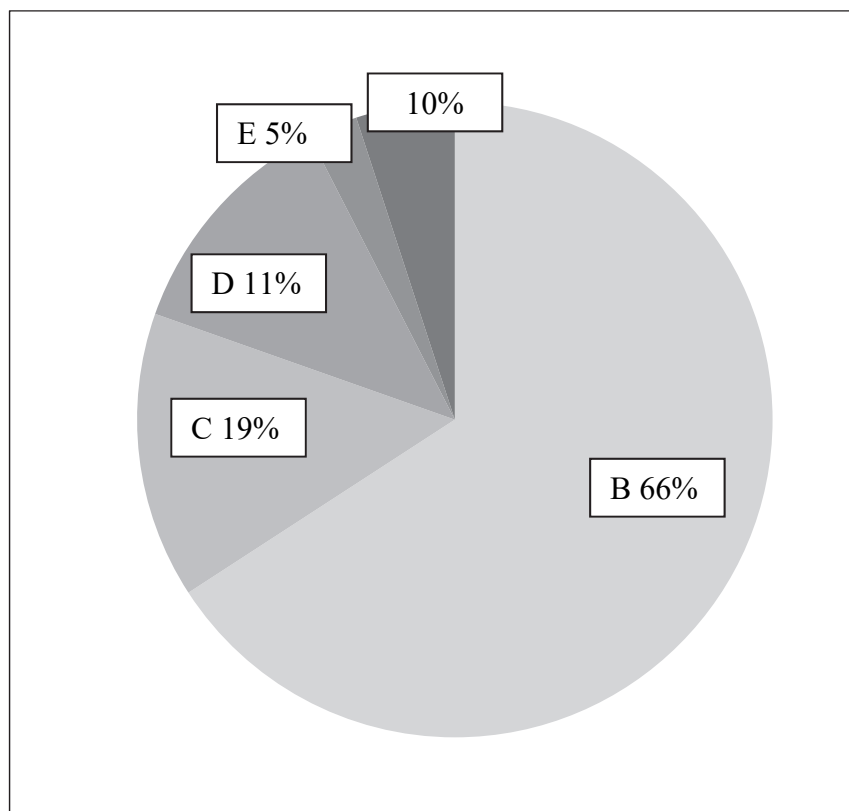
Forrás: <http://gyermekbarat.kormany.hu/fontos-fogalmak> (szerkesztett változat)

5 pont

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

5. Kiválasztás

A grafikon a magyar országgyűlésben frakcióval rendelkező pártokat ábrázolja 2015-ben. Az ábra és a felsorolás segítségével válassza ki és nevezze meg a frakcióval rendelkező pártokat! (A frakciók megnevezésekor a rövidítést használja!)

Megjegyzés: A frakcióval nem rendelkező pártok összessége 10%.

Forrás: parlament.hu nyomán

- Magyar Szocialista Párt (MSZP)
- Szabad Demokraták Szövetsége (SZDSZ)
- FIDESZ Magyar Polgári Párt és Kereszténydemokrata Néppárt (FIDESZ MPP és KDNP)
- JOBBIK
- Lehet Más a Politika (LMP)
- Párbeszéd Magyarországért (PM)

	A frakció neve
B)	
C)	
D)	
E)	

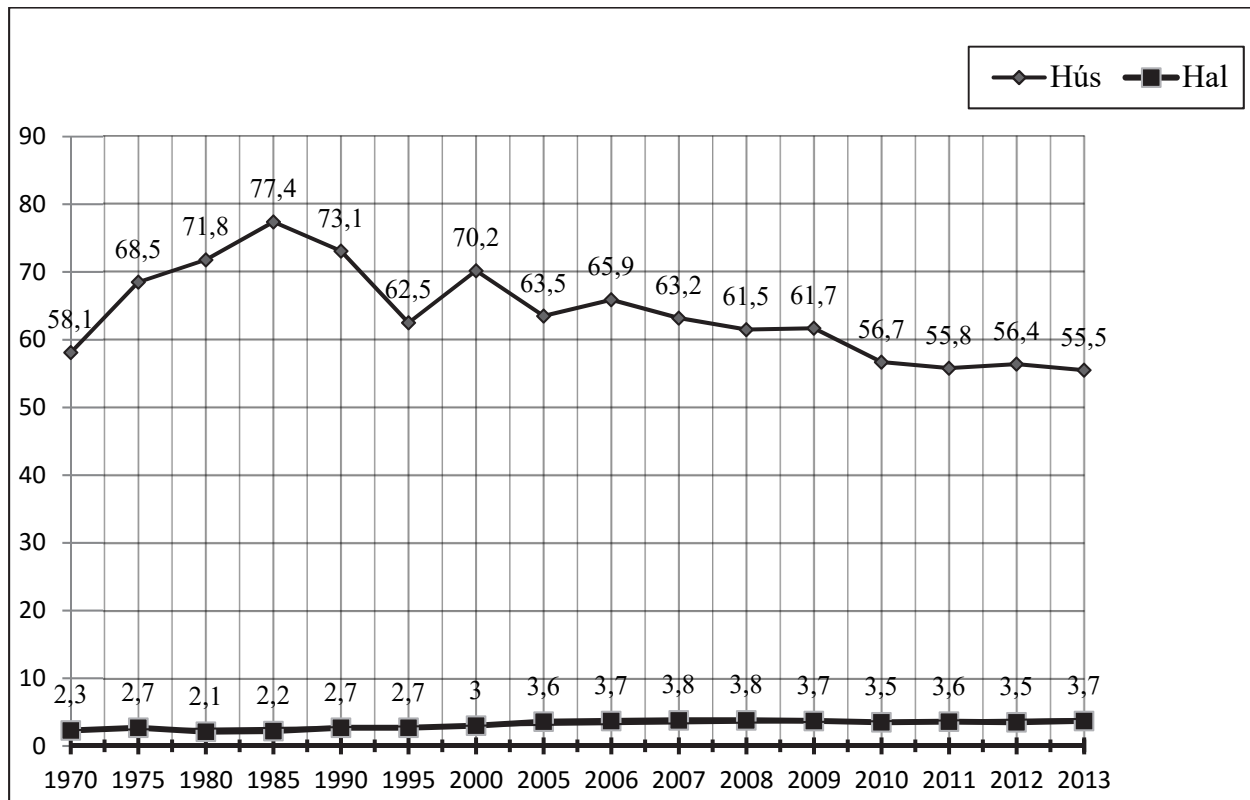
4 pont

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

6. Grafikon elemzése

Tanulmányozza át az élelmiszer-fogyasztásról szóló diagramot, és válaszoljon a kérdésekre!

Az egy főre jutó hús- és halfogyasztás Magyarországon 1970 és 2013 között (kg)

Forrás: http://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_hosszu/elm14.html (szerkesztett változat)

A/a) Melyik évben volt a legnagyobb különbség a hús- és halfogyasztás között?

.....

A/b) Mennyi volt a legnagyobb különbség a hús- és halfogyasztás között?

.....

B) A legmagasabb halfogyasztásnak hány százaléka a legkisebb halfogyasztás?

.....

C) Tételezzük fel, hogy két egymás követő évben pontosan megegyező mennyiségű húst fogyaszt a lakosság. Miért változhat mégis a mért adat?

.....

.....

.....

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

D) Írjon legalább két okot arra, miért ilyen alacsony hazánkban a halfogyasztás!

.....

.....

.....

4 pont	
---------------	--

7. Keresztrejtvény

A keresztrejtvény politikával összefüggő fogalmakat tartalmaz. Töltse ki az ábrát a meghatározások segítségével!

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1								P		
2			H							
3					N					
4								U		
5			E		E					
6			M		G			I		
7								Z		
8			N							
9					C					
10								S		
11					Ó					

Vízszintes

6. Nagyhangú, hazug ígéretés. A szenvedélyekre ható, az észérveket és az erkölcsi szempontokat teljesen figyelmen kívül hagyó, a magyarázatokat leegyszerűsítő többnyire politikai módszer. *(Görög eredetű szó.)*

Függőleges

3. Vezetés, vezérszerep, irányító szerep, hatalmi fölény. *(Görög–latin eredetű szó.)*
5. Egységesülés, szoros együttműködés szervezetek, régiók, országok között. *(Latin eredetű szó.)*
8. A valóságot leegyszerűsítő, „hatásos”, népszerűség-hajhász szövegekkel „magyarázó”, gyors és egyszerű megoldásokat kínáló ideológia. *(Latinból származó szó.)*

2 pont	
---------------	--

Forrás: users3.ml.mindenkilapja.hu/users/jmg12b/uploads/FogalmakIV..doc

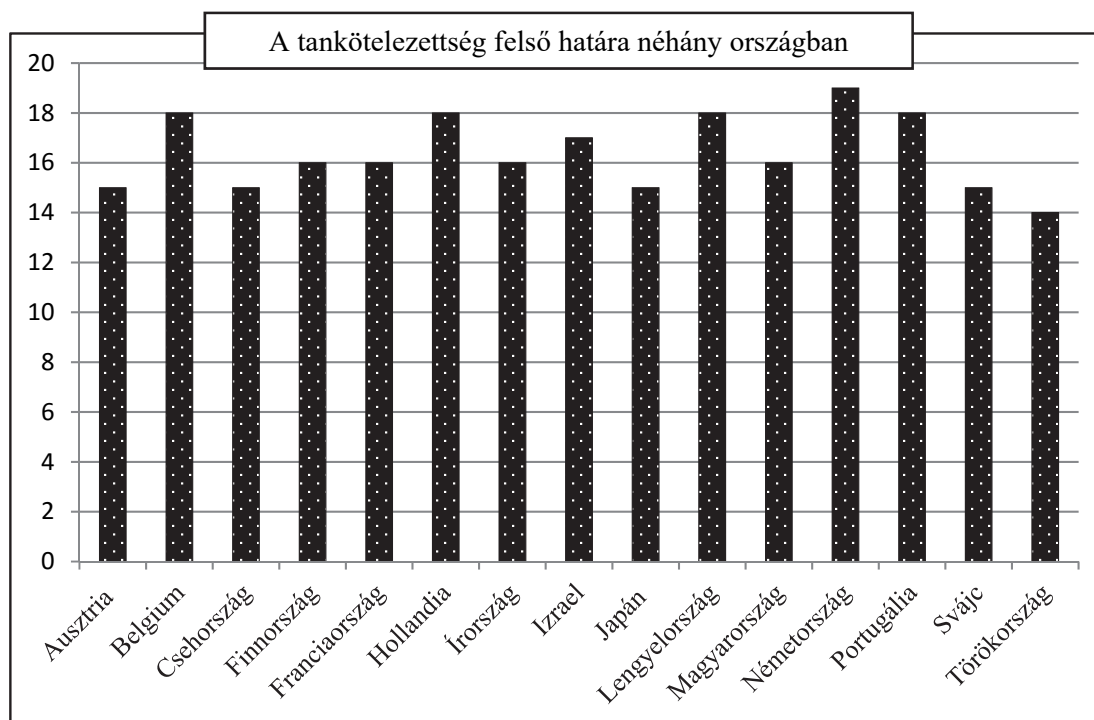
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

8. Érvelés

Írjon legalább két-két érvet a tankötelezettség korhatárának leszállítása mellett és ellen!

A tankötelezettség nemcsak a szakmabeliek, hanem a kívülállók körében is a komoly vitákat kiváltó oktatáspolitikai kérdések közé tartozik. Jelenleg Magyarországon a tankötelezettség kezdete 6 éves kor, a vége 16 éves kor. A felső korhatár korábban 18 év volt.

Megjegyzés: A grafikon adatai szemléltetésül szolgálnak, nem feltétlenül kell felhasználni őket, de az érvelésben hivatkozhat rájuk.

Forrás: <http://www.koloknet.hu/a-honap-abraja/a-tankotelezettseg-hatarai/> (szerkesztett változat)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4 pont	
---------------	--

9. Az Európai Unió évszámokban

Az alábbiakban az EU történetének néhány fontos eseményét találja. Írja mellé azok dátumát! (Elegendő az év megjelölése.)

A) Az Európai Szén- és Acélközösség (Montánunió) megalakulása	
B) Az Európai Gazdasági Közösség (EGK) létrehozása	
C) Az ún. schengeni megállapodás	
D) Magyarország és további kilenc ország csatlakozása	

4 pont	
---------------	--

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

II. rész

Ismételten felhívjuk a figyelmét, hogy a II. rész két feladatsorából csak az egyiket kell megoldania, a Gazdasági ismeretek vagy a Pszichológia feladatsort!

A) Gazdasági ismeretek

1. Kiválasztás

Melyik fogalom meghatározását olvassa? Válassza ki a kérdésre adandó helyes válasz betűjelét, majd írja be a négyzetbe!

1. A társadalmi tevékenység azon területe, ahol az emberek javakat termelnek, elosztanak, cserélnek, fogyasztanak, hogy szükségleteiket kielégítsék.

- A) piac
- B) gazdaság
- C) szabadpiac
- D) árupiac

2. Melyik meghatározás fedi le legteljesebben a gazdasági (termelt) javak fogalmát?

- A) Csak a termékek fogalma.
- B) Csak a szolgáltatások fogalma.
- C) A termékek és a szolgáltatások összevont fogalma.
- D) A termékek és az egyes anyagi javakhoz köthető szolgáltatások fogalma.

3. Válassza ki az alábbiak közül a munka meghatározását!

- A) Célirányos emberi tevékenység, amely javak előállítására irányul.
- B) Társadalmi folyamat, amelyben a munkafolyamat és a természeti folyamatok egyszerre vannak jelen.
- C) A tervezés, a szervezés, a fizikai munkavégzés állandóan ismétlődő körfolyamata.
- D) A javak felhasználása más javak termelésében.

4. Melyik fogalom **nem** tartozik a munkamegosztás fajtái közé?

- A) Természetes munkamegosztás.
- B) Technikai munkamegosztás.
- C) Társadalmi munkamegosztás.
- D) Kooperációs munkamegosztás.

5. Mit takar az eredmény és a ráfordítás hányadosa?

- A) nyereségráta
- B) gazdasági hatékonyság
- C) profit
- D) szufficit

5 pont	
---------------	--

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

2. Kiegészítés

Gégszítse ki az alábbi definíciókat azzal a fogalommal, amelyre vonatkoznak!

- A) A(z) olyan természeti tárgy, termék vagy szolgáltatás, amely szükségletek kielégítésére, fogyasztásra alkalmas.
- B) A(z) olyan hiányérzet, amely arra készteti az embert, hogy javak fogyasztásával szüntesse meg azt.
- C) A(z) az a folyamat, amelyben a specializálódott termelők kölcsönösen átadják egymásnak az általuk előállított, illetve birtokolt javakat.
- D) A(z) a munkavégzésre alkalmas ember fizikai és szellemi képességeinek összessége.
- E) A(z) olyan jószág, amelyet cserére termelnek.

5 pont	
---------------	--

3. Elemzés

Az alábbi leírás és adatok alapján mutassa be egy cég fellendülésének, sikerének lehetséges útját!

„A '90-es években versenytársnak számító vállalatok ma már nem léteznek, a versenytársak közül legjobban egy évi 24 ezer tonna pulykahúst feldolgozó üzem közelíti meg a Gallicoop méreteit, a többieknél ugyanez az adat 6-7 ezer. Ők [Gallicoop] maguk a folyamatos és fokozatos fejlődéssel magyarázzák a sikerüket. Azzal, hogy beruháztak saját eszközökbe, ezzel el tudták kerülni a piaci kiszolgáltatottságot, és azzal, hogy elég hamar több lábra állt a vállalkozás.”

Év	A cég mérföldkövei
1989	A cég alapítása
1990	Az első pulykavágás
1994	Takarmánykeverő vásárlása
1995	Zárt integrációs rendszer indulása
1996	Készítményüzem indulása
1999	Panírozó üzem indulása
2003	Saját vízbázis kialakítása
2006	Saját szennyvíztisztító építése
2011	Biogáz-üzem indulása
2011	Panírozó üzem bővítése

Forrás: www.uzletresz.hu/sikerek/20141022-egy-magyar-self-made-vallalat-also-25-eve.html?utm_source=beuszo (szerkesztett változat)

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

4. Érvelés

Érveljen az online marketing alkalmazása mellett! Válaszában térjen ki a megadott szempontokra!

„Az internetes marketing egyre jobban hódít itthon is. Több olyan átlátható eszközt használ fel, amelyekkel hatékonyabbá lehet tenni a marketingszakemberek munkáját. Nagyon népszerű a webanalitikai, a keresőmarketing, a mobilmarketing, az e-mail, a hírlevelek, a blogok, a bannerhirdetések és a link-kampányok. Idesorolhatók a sajtóközlemények is, valamint a különböző fórumok használata is.”

Forrás: <http://www.webshock.hu/online-marketing-fogalma-magyarorszagon/> (szerkesztett változat)

Szempontok:

- Napjainkban miért különösen indokolt foglalkozni az online marketinggel?
- Miért nem elég a hagyományos marketing eszköztárát használni?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5 pont	
---------------	--

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

B) Pszichológia

1. Esszé

Az alábbiakban két téma címét találja. Válasszon a megadott témákból egyet! Az adott témáról 20-25 soros esszé formájában foglalja össze gondolatait!
(Csak az egyik téma kidolgozásáért jár pont.)

- A) „Mosolygok, mert a testvérem vagy,
S kacagok, mert nem tehetsz ellene semmit.” (Szűcs Vanda)

Ismertesse a testvérkapcsolatok szerepét az egyén szocializációs folyamatában! Részletezze az *elsőszülött*, a *szendvicsgyerekek*, a *kistestvér* fogalmát, és térjen ki az ikerhelyzet elemzésére is!

VAGY

- B) „Vannak olyan esetek, amikor elkerülhetetlen a válás. Néha szükséges annak érdekében, hogy a gyengébbik nem vagy a kisgyermek ne sérüljön tovább az arrogancia, az erőszak, a megalázás, a kizsákmányolás vagy akár a közöny miatt.” (Ferenc pápa)

Ismertesse a válás hatását a gyerekek fejlődésére! Térjen ki arra, lehet-e egy válás jó tékony hatással a gyerekekre!

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. Elemzés

Elemezze 5-10 sorban az alábbi cikkben vázolt jelenséget! Mutassa be a társadalmi nem fogalmát, elméletének lényegét, és térjen ki a kérdéssel kapcsolatos, társadalmunkban is jelen lévő aktuális jelenségekre!

„Az ember nem születik nőnek, hanem azzá válik” – fogalmazta meg a regényíró, egzisztencialista filozófus és feminista, Simone de Beauvoir az azóta szállóigévé vált mondatot „A második nem” című 1949-ben megjelent társadalomelméleti művében. (...) „A fiúk nem sírnak. A lányok kevésbé érdeklődnek a matematika, illetve a természettudományok iránt. A nők rosszabbul vezetnek autót. A férfiak hűtlenek stb.” (...) A nők és a férfiak ugyanis már gyerek-, sőt csecsemőkoruktól megtanulják a társadalomban, hogy milyennek „kell” lennie egy nőnek, illetve egy férfinak. (...), [az ettől eltérő] egyéneket a társadalom abnormalisnak tünteti fel, és rájuk is süti az anomáliát, természetellenességet sugalló jelzőket: „férfias nő,” „nőies férfi”.

Forrás: <http://nokert.hu/index.php/gender-studies/szakterueletek/419-tisztazzuk-mi-a-gender-elmélet> (szerkesztett változat)

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

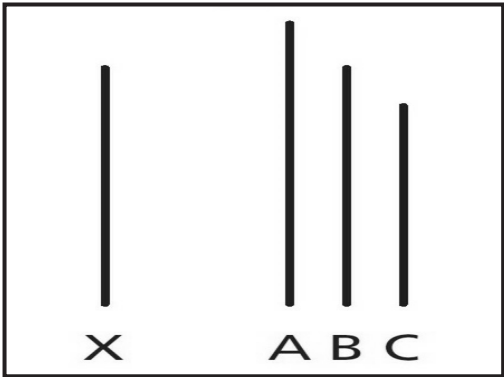
5 pont	
---------------	--

3. Kísérlet értelmezése

Értelmezze 5-10 sorban Solomon Asch kísérletét, amelyben a konformitást vizsgálta!

„Asch eljárásában a kísérleti személyt leültették egy nyolc- vagy kilenctagú társasághoz, amelynek a tagjai valójában mind a kísérletvezető „szövet-ségesei” voltak. A csoportnak három eltérő hosszú-ságú függőleges vonalat mutattak, és a csoport tagjait arra kérték, hogy nevezzék meg, melyik vonal azonos hosszúságú a referenciavonallal.

Mindenki sorban bejelentette a döntését. A kísérleti személy az utolsó előtti széken ült. A helyes válasz nyilvánvaló volt, és a legtöbb próba alkalmával mindenki azonos és helyes választ adott. De a beépített embereket előzőleg arra kérték, hogy néhány előre meghatározott „kritikus” próba alkalmával hibás választ adjanak. Ezután Asch megfigyelte az eljárás által kiváltott konformitás mértékét.

Habár a helyes válasz mindig nyilvánvaló volt, az átlagos személy a kritikus próbák harmadában alkalmazkodott a csoportkonszenzushoz, és a személyek mintegy 75 százaléka legalább egyszer alkalmazkodott. Mi több, a csoportnak nagynak sem kellett lennie ahhoz, hogy ilyen konformitást érjen el.

In Atkinson–Atkinson–Smith–Bem: Pszichológia. Osiris Kiadó, Budapest, 1999. 531–532. oldal (szerkesztett változat)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5 pont	
---------------	--

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

I. rész Társadalomismeret és jelenismeret	Maximális pontszám	Elért pontszám
1. Esszé	15	
2. Elemzés	10	
3. Forráselemzés	7	
4. Fogalom megnevezése	5	
5. Kiválasztás	4	
6. Grafikon elemzése	4	
7. Keresztrejtvény	2	
8. Érvelés	4	
9. Az EU évszámokban	4	
I. rész összesen	55	
II. rész		
A) Gazdasági ismeretek	Maximális pontszám	Elért pontszám
1. Kiválasztás	5	
2. Kiegészítés	5	
3. Elemzés	5	
4. Érvelés	5	
B) Pszichológia		
1. Esszé	10	
2. Elemzés	5	
3. Kísérlet értelmezése	5	
II. rész összesen	20	
Az írásbeli vizsgarész pontszáma	75	

dátum

javító tanár

	pontszáma egész számra kerekítve	programba beírt egész pontszám
Feladatsor		

dátum

dátum

javító tanár

jegyző